

Welzijnsbeleid: landenvergelijkend empirisch onderzoek nader bekeken*

L. B. van Snippenburg en J. W. Letterie

1. Het begin: onderzoeken in de Amerikaanse deelstaten

In de jaren '50 en '60 werd in de Verenigde Staten steeds meer onderzoek verricht naar de effecten van sociaal-economische en politieke factoren op het welzijnsbeleid in de deelstaten. Veelal kwam men tot de conclusie dat politieke factoren in vergelijking met sociaal-economische een relatief geringe invloed hebben. Een aantal politicologen liet zich door deze bevindingen en de daaraan gegeven interpretaties niet overtuigen. Zij bekritiseerden de onderzoeken, die vrijwel alle synchronisch van opzet waren, op talloze punten; bij voorbeeld op de eraan ten grondslag liggende assumpties, op de relevantie van bestudeerde factoren, op de operationalisaties van begrippen, op de methoden en de gebruikte technieken. De aard van de relaties tussen politieke en sociaal-economische variabelen en het overheidsbeleid werd een steeds terugkerend thema in discussies onder politicologen. Het is een belangrijk terrein van onderzoek geworden. In dit artikel worden deze onderzoeken besproken. De vroegste studies beperkten zich tot de Amerikaanse deelstaten; deze komen in het eerste gedeelte aan de orde. Het tweede gedeelte gaat over landenvergelijkende studies. Deze kwamen pas in de tweede helft van de zestiger jaren op gang. In het laatste gedeelte van dit artikel worden tekortkomingen van de beschreven studies aangegeven en wensen ten aanzien van verder onderzoek geformuleerd.

De eerste studies waren nog eenvoudig van opzet en bescheiden van perspectief. De sociaal-economische variabelen operationaliseerde men veelal in termen van het nationale inkomen, de mate van urbanisatie, de scholingsgraad en dergelijke. Een politieke factor die men vaak bij het onderzoek betrok was partijcompetitie, dat wil zeggen de strijd tussen politieke partijen om de kiezersaanhang. De partijcompetitie is hoger naarmate er minder sprake is van een dominante partij. Het begrip werd geoperationaliseerd door de percentages kiezers op verschillende partijen met elkaar in verband te brengen. Dat men partijcompetitie vaak opnam als politieke factor in het onderzoek was wellicht een gevolg van

* Dit artikel kwam tot stand binnen het kader van een door ZWO ondersteund onderzoek (ZWO-project no. 122-26-003).

het feit dat de studies zich aanvankelijk beperkten tot de Amerikaanse deelstaten; van de politieke verschillen tussen de deelstaten sprong vooral de partijcompetitie in het oog. De onderzoekers veronderstelden dat partijcompetitie invloed zou hebben op het overheidsbeleid. Zij gingen er daarbij van uit dat de strijd tussen politieke partijen om de gunst van de kiezers gevolgen heeft voor het handelen van de overheid in zaken die de belangen van de bevolking raken. Politieke leiders gaan uit bezorgdheid over de uitslagen van de verkiezingen hun beleid meer afstemmen op de wensen van de lagere sociaal-economische klassen. Deze klassen lijken vooral gebaat bij een partijcompetitie, dat wil zeggen de strijd tussen politieke partijen om de vooral te verwachten is op het terrein van het welzijnsbeleid. Deze gedachten vinden hun oorsprong in de werken van Key (1949) en Lockard (1959), die tot de slotsom kwamen dat er een relatie bestaat tussen partijcompetitie en overheidsbeleid. In hun studies gingen Key en Lockard echter niet na of, en in hoeverre, sociaal-economische variabelen deze relatie tot een schijnbare maken. Lockard veronderstelde eenvoudig dat het sociaal-economisch ontwikkelingsniveau de mate van partijwedijver beïnvloedt en dat deze laatste op zijn beurt het overheidsbeleid doet veranderen ten gunste van sociaal gedepriveerden. Een aantal andere auteurs benadrukte daarentegen de sociaal-economische determinanten van het overheidsbeleid. Fabricant deed in 1952 een onderzoek op het niveau van de Amerikaanse deelstaten en vond dat meer dan 70% van de variantie in overheidsuitgaven verklaard werd door het inkomen per capita, de bevolkingsdichtheid en de urbanisatiegraad. In die tijd werden er meer van dergelijke onderzoeken gedaan waarbij men trachtte de hoeveelheid verklaarde variantie zo hoog mogelijk te doen zijn en waarbij men op den duur ook wel demografische en politieke variabelen in het onderzoek opnam. Zo slaagden bij voorbeeld Sacks en Harris erin om R^2 tot .87 op te voeren door de federale overdrachten aan de staats- en lokale overheden bij de analyse te betrekken (zie Wade, 1972). Deze studies waren vooral gericht op predictie van het niveau van de Amerikaanse deelstaten en vond dat meer dan 70% van de zij nauwelijks iets op. Wel leken de resultaten de gedachte te ondersteunen dat politieke determinanten van overheidsbeleid niet veel gewicht in de schaal leggen. Wade (1972) stelde: 'Beyond question, studies of this sort radically de-emphasized political factors as determinants of public choices' (p. 22).

In de jaren '60 volgde in de Verenigde Staten een aantal dwarsdoorsnede studies dat steeds meer de politieke variabelen in de analyse centraal stelde. De auteurs gingen daarbij vooral uit van de eerdergenoemde werken van Key en Lockard. Ook bij deze studies kwam naar voren dat in de Amerikaanse deelstaten sociaal-economische variabelen belangrijk waren voor de verklaring van het overheidsbeleid, veel belangrijker dan politieke variabelen. Zo maakten Dawson en Robinson (1963) een systematische analyse van de onderlinge relaties tussen partijcompetitie, sociaal-economische factoren en het overheidsbeleid. Het be-

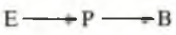
grip partijcompetitie werd onderscheiden in drie dimensies: relatieve steun van de kiezers voor de gouverneur, de senaat en het huis van afgevaardigden; de relatieve tijd dat de dominante partij aan het bewind was en de relatieve tijd dat het bewind gedeeld werd tussen de partijen. Voor het welzijnsbeleid van de overheid hanteerden zij in totaal negen indicatoren (vijf voor overheidsuitgaven en vier voor overheidsinkomsten) waaronder de volgende: gemiddelde uitgaven voor onderwijs per leerling, gemiddelde werkloosheidsuitkering en gemiddelde uitgaven voor ouderdagsbijstand per bejaarde. In het onderzoek bleken partijcompetitie en welzijnsbeleid duidelijk samen te hangen. Het welzijnsbeleid bleek ook samen te hangen met de sociaal-economische variabelen: inkomen per capita, urbanisatiegraad en mate van industrialisatie. Bovendien bleek er een verband te bestaan tussen de sociaal-economische variabelen en partijcompetitie. Na meer uitgebreide analyse van de empirische gegevens waarbij onder meer werd gecontroleerd voor de sociaal-economische variabelen, kwamen Dawson en Robinson tot de conclusie dat het welzijnsbeleid voornamelijk wordt bepaald door de sociaal-economische variabelen, met name door het inkomen per capita. Er volgde nog een aantal studies dat tot vergelijkbare conclusies leidde. Zo deed Hofferbert (1966) een onderzoek waarin hij indicatoren voor het welzijnsbeleid integreerde tot één index en waarin hij het begrip partijcompetitie uitbreidde met de mate van evenredige vertegenwoordiging en mate van gedeeld bewind. Hij kwam eveneens tot de conclusie dat het voornamelijk sociaal-economische, en niet politieke variabelen zijn die een bijdrage leveren aan de verklaring van het welzijnsbeleid. Ook de groots opgezette poging van Dye (1966), om belangrijke factoren die van invloed zijn op het overheidsbeleid te analyseren, leidde tot globaal dezelfde resultaten.

De bovenstaande onderzoekers, die later gezamenlijk zouden worden aangeduid als de 'Dye school', kwamen dus tot de slotsom dat voor het welzijnsbeleid van de Amerikaanse deelstaten politieke factoren weinig gewicht in de schaal leggen. Er waren in die tijd echter ook enkele auteurs die op basis van empirisch onderzoek tot de conclusie kwamen dat de invloed van politieke variabelen niet genegeerd kan worden.

Zo vonden bij voorbeeld Sharkansky en Hofferbert (1969) dat de in hun onderzoek onderscheiden politieke factoren eveneens belangrijk zijn voor het welzijnsbeleid van de overheid. Reeds veel eerder had Fenton (1962) gevonden dat partijcompetitie invloed heeft op het welzijnsbeleid onafhankelijk van de urbanisatiegraad en het inkomen. Fenton en Chamberlayne (1969) evalueerden de resultaten van de onderzoeken van de Dye-school en Fenton. Zij stelden onder meer dat de resultaten van de verschillende onderzoeken slecht vergelijkbaar zijn omdat overeenkomstige variabelen in de meeste gevallen niet op dezelfde wijze zijn gemeten en ook de gebruikte methoden en statistische technieken van elkaar verschillen. Eenduidige beoordelingen konden dan ook niet worden gegeven.

Cnudde en McCrone (1969) kwamen naar aanleiding van de reeds verrichte onderzoeken tot het opstellen van drie mogelijke formele modellen. Deze modellen trachtten zij empirisch te evalueren. Het zogenaamde 'hybride model' kwam daarbij naar voren als de meest plausibele voorstelling van de werkelijkheid. In figuur 1 worden de drie modellen geschetst en de daarij behorende regressievergelijkingen gepresenteerd.

Figuur 1: Drie mogelijke modellen volgens Cnudde en McCrone (1969)

 developmental model (Lockard) $E = e_1$ $P = k_1 E + e_2$ $B = k_2 P + e_3$	 spurious model (Dawson & Robinson, Dye) $E = e_1$ $P = k_1 E + e_2$ $B = k_2 E + e_3$	 hybrid model (Cnudde & McCrone) $E = e_1$ $P = k_1 E + e_2$ $B = k_2 P + k_3 E + e_3$
E = sociaal-economisch ontwikkelingsniveau P = partijcompetitie B = welzijnsbeleid k_1 = constante e_1 = 'error'-term		

In het hybride model worden de uitgaven voor het welzijnsbeleid beïnvloed langs twee wegen. Eén beïnvloeding loopt van het sociaal-economisch ontwikkelingsniveau naar partijcompetitie en vandaar naar het welzijnsbeleid. Een tweede beïnvloeding gaat, direct van het sociaal-economisch ontwikkelingsniveau naar het welzijnsbeleid. Cnudde en McCrone noemden dit het hybride model omdat het als het ware een combinatie is van opvattingen van mensen als Lockard, die stelden dat de invloed van het sociaal-economisch ontwikkelingsniveau op het welzijnsbeleid via partijcompetitie loopt en opvattingen van bij voorbeeld Dawson, Robinson en Dye die stelden dat de beïnvloeding van het welzijnsbeleid door het sociaal-economisch ontwikkelingsniveau langs een directe weg verloopt en dat partijcompetitie daarbij nauwelijks een rol speelt. In de terminologie van de pad-analyse heet zo'n model een volledig recursief model, dat wil zeggen alle mogelijke beïnvloedingswegen worden verondersteld. Cnudde en McCrone concludeerden voor enkele facetten van het welzijnsbeleid dat het model van directe beïnvloeding van het beleid door het sociaal-economisch ontwikkelingsniveau beter voldoet, met name voor onderwijsuitgaven en ouderdagvoorzieningen.

Voor werkloosheidsuitkeringen en kindertoelagen zou het hybride model beter voldoen. Zij meenden aanwijzingen te hebben gevonden voor de gedachte dat het effect van partijcompetitie op genoemde terreinen van beleid samenhangt met de mate waarin deze terreinen een strijdpunt vormen in de tegenstellingen tussen hogere en lagere sociaal-economische klassen, omdat in deze tegenstellingen in het algemeen werkloosheidsuitkeringen en de kindertoelagen een groter strijdpunt vormen dan onderwijsuitgaven en oudedagvoorzieningen.

De hypothese dat partijwedijver het beleid ten gunste van de lagere sociaal-economische klassen beïnvloedt heeft veel aandacht gekregen in de jaren '60 (zie Gray, 1976). Zoals we zagen werd deze stelling door veel onderzoekers verworpen of op zijn minst gerelativeerd. Er waren echter ook auteurs, zoals al is gebleken, die tot de conclusie kwamen dat partijwedijver wel degelijk een belangrijke rol speelt naast sociaal-economische variabelen. Vanaf het einde van de jaren '60 gaan meer onderzoekers zich bezighouden met de mogelijke invloed van andere politieke variabelen. Echter ook na 1970 blijft in een aantal onderzoeken de politieke factor partijcompetitie centraal staan, zoals bij voorbeeld bij Broach (1973), Carmines (1974) en Wright (1975).

Een voorbeeld van een onderzoek dat naast partijcompetitie ook aan een aantal andere politieke factoren aandacht besteedde was dat van Fry en Winters (1970). Zij onderzochten de relaties tussen een groot aantal variabelen. Als sociaal-economische variabelen figureerden onder meer het gemiddelde inkomen, de mate van industrialisatie en de Gini-index van inkomensongelijkheid; als politieke variabelen onder meer politieke participatie, percentage stemmers op de Democratische Partij, partijcompetitie, sterkte van belangengroepen en omvang van het ambtenarenapparaat. Als afhankelijke variabele namen zij het 'netto-herverdelingseffect voor de lagere inkomensklassen' van de overheidsuitgave en -inkomsten. Zij bepaalden dit nettoherverdelingseffect door de ratio te nemen van het profijt van de overheidsuitgaven en de lasten van de afdrachten aan de overheid die de diverse inkomensklassen hebben. Zij besloten tot deze operationalisatie mede op grond van hun kritiek op eerdere studies, waarin als afhankelijke variabele het niveau van openbare ontvangsten en/of uitgaven werd genomen. Juist de invloed van politieke variabelen zou bij dergelijke operationalisaties worden overschaduwd door de invloed van sociaal-economische variabelen. Fry en Winters gingen uit van de stelling: 'That political variables are more closely related to the net redistributive impact of state revenues and expenditures than are socio-economic variables' (p. 518). De belangrijkste bevinding van hun onderzoek was dat de politieke variabelen tezamen meer verklaarden van de variantie in het netto-herverdelingseffect dan de door hen gehanteerde sociaal-economische variabelen. Fry en Winters kwamen ondermeer tot de volgende conclusie: 'Our data not only support the assertion that politics makes a difference, they suggest that politics plays a dominant role in the allocation of the burdens and benefits of

public policies' (p. 522).

Op de studie van Fry en Winters werd weer veel kritiek geleverd. Zij gaf daartoe ook aanleiding. Zo maakten Fry en Winters minder doordacht gebruik van statistische technieken en hun conclusies gingen ongetwijfeld te ver, vooral daar waar zij uit de gegevens van hun onderzoek concludeerden dat politieke factoren een dominante rol spelen bij de allocatie van de baten en lasten van het overheidsbeleid. De wijze waarop Fry en Winters de resultaten verkregen met door hen aangewende statistische technieken interpreteerden werd aangevochten door met name Noell (1970) en Sullivan (1972). Sullivan had daarbij vooral kritiek op de selectie en het verschil in aantal variabelen in de categorieën sociaal-economische en politieke factoren en het gebruik van de multiple correlatiecoëfficiënt als criterium voor de conclusie dat politieke factoren belangrijker zijn dan sociaal-economische factoren. Na het bespreken van de tekortkomingen in de analyse van Fry en Winters deed hij verslag van een eigen onderzoek, waarin de onderzoeksopzet van Fry en Winters werd overgenomen en verbeterd. Sullivan kwam naar aanleiding hiervan tot de conclusie dat bij de herverdeling van het inkomen wel een rol wordt gespeeld door politieke factoren maar dat deze zeker niet overheersend is: 'Rather one could conclude that although politics may make a difference in the amount of redistribution, it by no means overshadows the role of socioeconomic factors' (p. 1303).

Met deze gevolgtrekking zijn we in zekere zin weer terug bij de stand van zaken wat betreft de conclusies over de invloed van politieke factoren op het welzijnsbeleid bij het moment dat Cnudde en McCrone (1969) hun voortreffelijke artikel publiceerden. Zij stelden immers dat politieke factoren (bij hen alléén nog partijcompetitie) invloed hebben op welzijnsbeleid, hoewel het belang van die invloed moeilijk te schatten viel. Uit publikaties voor die tijd bleek dat sociaal-economische factoren geacht werden een meer belangrijke rol te spelen. Samenvattend kan worden gesteld dat de bevindingen en conclusies van auteurs als bij voorbeeld Cnudde en McCrone (1969), Fry en Winters (1970) en Sullivan (1972) evenzoveel argumenten kunnen vormen voor de 'politics makes a difference'-opvatting ten aanzien van het welzijnsbeleid in de Verenigde Staten.

2. Landenvergelijkende studies

De overheersende rol van economische factoren. De hierboven beschreven dwarsdoorsnede studies beperkten zich tot de Amerikaanse deelstaten. De conclusies hebben daarom een beperkte geografische generaliseerbaarheid.

Het *landenvergelijkend* onderzoek naar de invloed van politieke en sociaal-economische factoren op het overheidsbeleid kwam later op gang. Ook in de eerste serie studies op dit niveau vond men dat politieke variabelen geringe invloed uitoefenen op beleid. Cutright (1965) verrichtte pionierswerk door voor 76

landen de invloed van sociaal-economische ontwikkeling en de politieke structuur op duur en omvang van het sociale zekerheidsbeleid te onderzoeken. Dit beleid betrof verzekeringen voor arbeidsongevallen, ziekteuitkeringen, ouderdomsvoorzieningen, gezinstoelagen en werkloosheidsverzekeringen. De vijf vormden een Guttman-schaal en waren derhalve te beschouwen als representanten van een unidimensioneel kenmerk. Cutright construeerde hieruit zijn variabele SIPE (Social Insurance Program Experience) die later nog door diverse andere onderzoekers gebruikt zou worden. SIPE is de sommatie van de duur van het bestaan van de vijf programma's. Cutright toonde aan dat het welzijnsbeleid in de 76 landen sterk samenhangt met de sociaal-economische ontwikkeling en de mate van democratie. Na achtereenvolgende controles op beide onafhankelijke variabelen komt hij onder meer tot de conclusie dat in veel landen het welzijnsbeleid meer een antwoord is van de overheid op veranderingen in de economische en sociale structuur en minder wordt beïnvloed door verschillen in mate van democratie. Tot de vroegste studies op internationaal niveau hoort ook Pryors werk uit 1968, waarin hij zeven communistische en zeven kapitalistische landen vergelijkt. Pryor toonde aan dat het economische niveau samenhangt met de welzijnsuitgaven als deel van het bruto nationaal produkt, maar de resultaten van de analyses zijn niet éénduidig wat betreft het belang van de economische variabele. Wilensky (1975) concludeerde na een dwarsdoorsnede onderzoek over 64 landen (waaronder ook communistische) dat economische groei en daarmee gepaard gaande demografische en bureaucratische ontwikkelingen de hoofdoorzaken zijn van de groei van welzijnsuitgaven. Politieke variabelen zijn hierbij van veel minder belang. Jackman hoort eveneens tot de auteurs die na landenvergelijkend onderzoek tot de conclusie kwamen dat politieke factoren nauwelijks van belang zijn voor het welzijnsbeleid (en voor het welzijnsniveau) van de bevolking. Enkele belangrijke latere onderzoeken zouden als uitgangspunt het werk van Jackman nemen. We zullen daarom zijn werk wat uitvoeriger beschrijven.

Jackman (1975) bracht door diverse auteurs getrokken conclusies en geformuleerde stellingen over relaties tussen sociaal-economische en politieke factoren, hun invloed op het welzijnsbeleid en de invloeden van deze drie op het welzijnsniveau van de bevolking met elkaar in verband. De veelal ad hoc geformuleerde stellingen wilde hij onderbrengen in een samenhangend model: 'The literature does not imply any overall structure concerning the determinants of social equality, but instead, different writers imply (at best) discrete hypotheses pertaining to various aspects of the process. Consequently, one of the major tasks of the present study has been the specification and development of a relatively unified theoretical structure' (p. 185). In deze theoretische structuur komen, zoals al gesteld, ook de onderlinge relaties tussen sociaal-economische, politieke en beleidsfactoren aan de orde. Deze vormen als het ware de variabelen van een deel van het gehele model dat met behulp van pad-analyse werd onderzocht. Het overheidsbeleid

werd geoperationaliseerd door de door Cutright (1965) ontwikkelde 'Social Insurance Program Experience' (SIPE). Dit is, zoals we al zagen, een maat van zowel de omvang van de sociale verzekeringen als de lengte van de periode dat de verschillende sociale verzekeringen reeds bestaan. Onder meer het democratische gehalte van een samenleving, de stabiliteit van de politieke structuur en de sterkte van de werknemersorganisatie figureerden als politieke, en de energieconsumptie per capita en de groei van de energieconsumptie per capita als sociaal-economische variabelen in zijn model. Jackman analyseerde zijn model op basis van dwarsdoorsnede gegevens van 60 landen. Vrijwel geen politieke variabele bleek invloed uit te oefenen op het welzijnsbeleid. Zelfs de veronderstelde invloed van het democratische gehalte bleek schijnbaar toen werd gecontroleerd op de sociaal-economische variabelen. De enige politieke factor die van belang bleek voor het welzijnsbeleid was de stabiliteit van de politieke structuren. Men dient hier echter, ook volgens Jackman zelf, voorzichtig te zijn met de conclusies, niet in de laatste plaats omdat de resultaten zijn gebaseerd op een synchronische vergelijking van landen. Jackman's onderzoek strekte zich uit over ontwikkelde en derde-wereldlanden (communistische landen waren er niet bij). Geografisch gezien was dit een breed opgezet onderzoek. Ook in theoretisch opzicht was deze studie omvattend. Veel voorgaande onderzoeken beperkten zich tot de invloed van sociaal-economische en politieke variabelen op het overheidsbeleid of tot de invloed van deze variabelen op het welzijnsniveau van de bevolking (ongelijkheid van inkomens e.d.). Jackman betrok echter zowel het welzijnsbeleid als het welzijnsniveau van de bevolking bij zijn onderzoek. Latere onderzoeken in deze traditie beperkten zich vaak tot de invloed van sociaal-economische en politieke variabelen op het welzijnsniveau, vooral die onderzoeken waarin veel landen vergeleken werden. Wellicht is het feit dat goede data van het welzijnsbeleid slechts voor weinig landen beschikbaar zijn hiervan de oorzaak. Zulke studies zijn Robinson (1976), Hewitt (1977) en Stack (1978).

Politics makes a difference. Veel onderzoekers in de jaren '70 kunnen zich moeilijk neerleggen bij de conclusies die onderzoekers als bij voorbeeld Cutright en Jackman uit hun groots opgezette internationale studies trokken. Deze studies werden op veel punten bekritiseerd, zoals ter zake van de keuze van variabelen, operationalisaties, assumpties omtrent de veronderstelde richting van de beïnvloeding, gevolgtrekkingen over ontwikkelingen op grond van voornamelijk dwarsdoorsnede gegevens, enzovoorts. Een aantal zwakheden waren weliswaar moeilijk te vermijden, zoals die welke voortvloeiden uit het ontbreken van goede longitudinale gegevens voor een groot aantal landen. Toch lag het voor de hand dat men ook vanuit andere theoretische en/of methodische invalshoeken wenste te onderzoeken of politieke factoren inderdaad van ondergeschikt belang zijn, want niet alleen op wetenschappelijke, maar ook op ideologische gronden vond

men de gedachte dat belangrijke politieke verschillen tussen landen van geringe betekenis zijn moeilijk te aanvaarden. Bovendien waren daar nog altijd de conclusies die met name Cnudde en McCrone (1969), Fry en Winters (1970) en Sullivan (1972) hadden geformuleerd ter ondersteuning van de 'politics-makes-a-difference' opvatting. Een aantal studies rondom en na 1975, die deze opvatting hebben versterkt, zullen nu worden besproken.

Peters (1972) verrichte een longitudinaal onderzoek naar de invloed van politieke en economische variabelen op het overheidsbeleid in drie Westeuropese landen. Het welzijnsbeleid als afhankelijke variabele werd geoperationaliseerd door de volgende deelbudgetten van de overheidsuitgaven: gezondheid, opleiding, pensioenen, algemeen sociaal welzijn en werknemersuitkeringen. Het bruto nationaal produkt werd gebruikt als onafhankelijke economische variabele. Onafhankelijke politieke variabelen waren een index van democratische politieke ontwikkeling en het percentage mensen dat in dienst is bij de centrale overheid van het totaal aantal mensen dat de leeftijd heeft bereikt waarop zij mogen werken. Peters gebruikte onder meer multiple regressieanalyse om uit te maken wat de bijdrage is aan de verandering in de afhankelijke variabelen van ieder van de onafhankelijke variabelen. Hij kwam tot de conclusie dat zowel sociaal-economische als politieke variabelen van invloed zijn op het overheidsbeleid.

De studie van Castles en McKinlay (1979) werd volgens een synchronisch design uitgevoerd. Het onderzoek richtte zich op de invloed van sociaal-economische en politieke variabelen op wat zij noemden de 'public welfare commitment' in 21 ontwikkelde democratische samenlevingen. 'Public welfare commitment' werd geïndiceerd in termen van uitgavenniveau voor onderwijs, overdrachtsuitgaven, kindersterfte en algemeen welzijn (een index samengesteld uit de eerste drie indicatoren). Vooral de eerste twee variabelen kunnen worden gezien als indicatoren van aspecten van het overheidsbeleid. De sociaal-economische variabele in het onderzoek was het bruto binnenlands produkt per capita. De politieke variabelen waren: ideologie van de regeringscoalitie (right vs. non-right), politieke structuur (federaal vs. eenheidsstaat) en leiderschap (samenwerkend vs wedijverend). De enkelvoudige regressie van de welzijnsvariabelen op de economische variabele leverde geen significante regressievergelijkingen op. Dit resultaat was in duidelijke tegenspraak met de bevindingen van auteurs als Cutright (1965) en Wilensky (1975). Een oppervlakkige verklaring hiervoor was volgens Castles en McKinlay te vinden in het feit dat de samenstelling van de onderzoekspopulaties van de diverse onderzoeken aanmerkelijk verschilden. Castles en McKinlay bestudeerden alleen economisch ontwikkelde landen, Cutright en Wilensky bestudeerden zowel arme als rijke landen. Volgens Castles en McKinlay waren de bevindingen van Cutright en Wilensky mede een gevolg van een belangrijke methodische fout die zij in hun analyse introduceerden. De verdeling van arme en rijke landen op de economische variabelen zou in feite bimodaal geweest zijn,

waardoor de regressie op deze variabele een speciaal geval wordt van het 'outlier' probleem. Dus in feite zouden Cutright en Wilensky alleen maar hebben gevonden dat in de economisch ontwikkelde landen het welzijnsbeleid omvangrijker is. 'We would be quite happy to accept the conclusions of Wilensky and Cutright if in addition to finding a difference in welfare between the high- and low-income countries, they had also shown a systematic relationship between welfare and per capita GDP in each of these distinct populations. However, as our results demonstrate very clearly such a relationship does not hold in the population of high-income countries' (Castles en McKinlay, 1979, p. 22). De enkelvoudige regressie van de welzijnsvariabelen op de politieke variabelen liet zien dat het welzijnsbeleid in de ontwikkelde democratische landen wel degelijk wordt beïnvloed door politieke factoren. In een multiple regressievergelijking van de 'general welfare index' op de drie politieke variabelen en de sociaal-economische variabele bleken zowel de politieke als de sociaal-economische variabelen belangrijk. Het belang van het sociaal-economisch ontwikkelingsniveau werd dus pas duidelijk nadat de politieke variabelen constant waren gehouden. Castles en McKinlay hierover: 'Thus, it is clear that differences in political organization, defined in terms of political structure and ideology, play a critical role in explaining differentials in commitment to public welfare in advanced democratic states. However, once we have taken account of such differences, economic development also contributes to public welfare' (p. 16).

Zeer recentelijk zijn er twee onderzoeken gepubliceerd die eveneens pleiten voor meer genuanceerde stellingen over de invloed van sociaal-economische en politieke factoren op het welzijnsbeleid. Wij zullen de onderzoeken kort weergeven. Kohl (1981) onderzocht de trends in de ontwikkeling van openbare uitgaven na de tweede wereldoorlog in veertien Westeuropese en Noordamerikaanse landen. In een longitudinale opzet verzamelde hij data over 25 jaren. Kohl trachtte na te gaan welke factoren van belang zijn voor de snelle en gestadige groei van de overheidsuitgaven (ook als percentage van het bruto nationaal produkt) na de tweede wereldoorlog en vooral voor de relatief nog snellere groei van de welzijnsuitgaven. Hij kwam tot de conclusie dat politieke factoren mede van belang zijn voor de verklaring van de groei van de overheidsuitgaven. Hij bestudeerde met name de invloed van de samenstelling van de regering in termen van de links-rechtsdimensie op de overdrachten aan huishoudens. Zijn onderzoek leverde enkele verrassende resultaten op. De overdrachten aan huishoudens stegen het snelst onder centrum-rechtse en centrum coalities. Onder rechtse regeringen stegen de overdrachten aan huishoudens het minst. Ook bij linkse regeringen waren de stijgingen minder dan gemiddeld. Het meest opmerkelijke verschil bestond er tussen rechtse en door rechts gedomineerde centrum-rechtse regeringen. De rangorde van de stijging van de totale verheidsuitgaven en overdrachten aan huishoudens onder de diverse coalities was als volgt

Figuur 2: Rangorde van stijging van overheidsuitgaven en sociale transfers (overdrachten aan huishoudens) onder de diverse regeringscoalities volgens Kohl (1981)

Totale overheidsuitgaven:

centrum > centrum-links/links > centrum-rechts > rechts

Sociale transfers:

centrum-rechts > centrum > centrum-links/links > rechts

> = uitgaven groeien sneller dan.

Met de interpretatie van deze gegevens dient men voorzichtig te zijn. Een interpretatie van Kohl was als volgt: 'The overall pattern – Center and Center-Right coalitions with the greatest propensity to increase and pure conservative governments with the least – suggests that the dynamics of coalition governments override left and right differences... the attempt to reconcile competing political priorities by allotting resources to each of them may even accelerate the growth of expenditures' (p. 327). Een andere interpretatie van Kohl luidde: 'there are ideological differences between the parties classified as conservative or right, between the British Conservatives and the French Gaullists on the one hand (representing pure conservative governments) and the Christian Democrats in Germany and Italy for instance (which were the leading parties of Center-Right coalitions). The religion-based social reformist tradition of the latter may result in a greater willingness to spend large sums for social purposes, particularly cash transfers for social security. This interpretation is supported by the outstanding performance of Center-Right and Center coalitions with regard to social transfer expenditures' (p. 327). Een conclusie van Kohl uit deze gegevens was verder nog: 'It would be misleading, however, to conclude from this evidence that socialist governments spend less for social purposes. They only spend less (or more precisely, increase less) for social transfer expenditures. The preference (van socialistische regeringen) for direct public provision of social services... suggests that a considerable part of their social expenditures is probably hidden under the label of 'civil public consumption'. This would then explain the high level of total expenditure growth under leftist governments' (p. 327). Uit deze studie van Kohl blijkt dus weer het belang van zowel een sociaal-economische variabele (economische groei) als van een politieke variabele (samenstelling van de regeringscoalitie) voor het overheidsbeleid in termen van totale uitgaven en van sociale overdrachtsuitgaven. Net als bij Castles en McKinlay (1979) bleek in dit onderzoek de ideologie van de heersende coalitie als politieke factor invloed te hebben op het welzijnsbeleid.

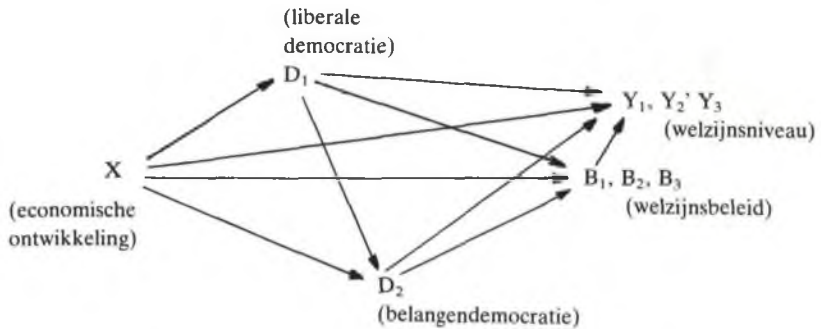
Een tweede recentelijk onderzoek werd verricht door Bertrand (1981). Het was

een omvattende poging om wat meer duidelijkheid te brengen in de veelheid van inzichten die voorgaande studies hadden opgeleverd. Cross-sectioneel verzamelde gegevens over 115 landen, waaronder ook communistische, analyseerde hij met behulp van pad-analyse. De volgende hypothesen werden beproefd:

1. de mate van politieke democratie is medebepalend voor het welzijnsbeleid, ongeacht het economische ontwikkelingsniveau;
2. de mate van politieke democratie is medebepalend voor het niveau van welzijn, ongeacht het economische ontwikkelingsniveau;
3. het welzijnsbeleid is medebepalend voor het welzijnsniveau, ongeacht het economisch ontwikkelingsniveau.

Zie voor het causale model dat Bertrand construeerde figuur 3.

Figuur 3: Pijlendiagram van het causale model van Bertrand (1981)

De volgende variabelen zijn in het model opgenomen:

X Sociaal-economische variabele:

- de natuurlijke logaritme van het *bruto nationaal produkt per capita*

D Politieke variabelen:

- *liberale democratie*, geoperationaliseerd door een Likertschaal bestaande uit 15 items over ondermeer de constitutionele status van een regime, de scheiding tussen uitvoerende en wetgevende macht van een parlement, persvrijheid en vrijheid van oppositie. Het begrip liberale democratie heeft meer betrekking op de formele democratie.
- *belangendemocratie*, geoperationaliseerd door een Likertschaal bestaande uit items over het bestaan van georganiseerde, institutionele, ascriptieve en ongeregelde belangengroepen.

B Welzijnsbeleid variabelen:

- *Social Insurance Program Experience (SIPE)*, de door Cutright (1965) ge-

construeerde index waarin opgenomen zowel de omvang van de sociale verzekeringen in een land als de lengte van de periode dat de verschillende sociale verzekeringen reeds werkzaam zijn.

- *Onderwijsuitgaven* door de overheid als proportie van het bruto nationale produkt.
- *Mensenrechten*, als maat voor overheidsbeleid op dit gebied werd de tolerantieschaal van Feierabend en Feierabend (1971) gebruikt.

Y Welzijnsniveauvariabelen:

- *Inkomensgelijkheid* geoperationaliseerd door de meting van inkomensongelijkheid van Cromwell (1977).
- *Algemeen welzijn*, dit is een bepaling van de mate van welzijn in meer algemene zin, omvattende ondermeer de mogelijkheden tot huisvesting, onderwijs en gezondheid.
- *Geweld*, een samengestelde variabele die de mate van veiligheid aangeeft ofwel het ontbreken van gewelddadigheid.

Bertrand nam als uitgangspunten voor zijn onderzoek de conclusies die hij trok uit voorgaande studies (onder andere die van Lerner, 1958 en Lipset, 1959) dat economische ontwikkeling kan worden gezien als een belangrijke conditie van politieke democratie en de eindconclusie van Jackman (1975) dat politieke democratie vergeleken bij economische ontwikkeling nauwelijks enige invloed heeft op sociale gelijkheid. Bertrand verfijnde de sleutelbegrippen uit Jackmans model en toetste zijn hypothesen op basis van veel meer landen, waaronder ook communistische. De studie leverde enkele interessante bevindingen op. Zo bleek politieke democratie meer invloed te hebben dan voorafgaande onderzoeken suggereerden. Politieke factoren bleken naast het economische ontwikkelingsniveau ook invloed te hebben op het overheidsbeleid inzake sociale zekerheid en mensenrechten. Deze laatste bevindingen kunnen we nog nader specificeren als volgt. Liberale democratie heeft een direct positief effect op het beleid ten aanzien van mensenrechten. Bovendien heeft zij een indirect positief effect, via belangendemocratie op het sociale zekerheidsbeleid. Belangendemocratie heeft zowel op het mensenrechten- als op het sociale zekerheidsbeleid een direct positief effect. Beide varianten van politieke democratie hebben geen effect op het onderwijsbeleid. Overigens bleek ook dat democratie het welzijnsniveau van de bevolking beïnvloedt. Zo wordt met name de ongelijkheid van inkomen en de gewelddadigheid in de samenleving door liberale democratie versterkt. Het welzijnsbeleid beïnvloedt het welzijnsniveau positief voorzover het de inkomensgelijkheid betreft.

Letterie en Bertrand (1982) onderzochten in hoeverre de resultaten van Bertrand (1981) terzake van 115 landen ongewijzigd (robust) bleven indien zijn model voor bepaalde geoculturele regio's van landen, namelijk Europa 1 en 2, Latijns Amerika, Azië en het Midden Oosten, en Afrika, werd geanalyseerd.

Ten aanzien van de effecten van economisch ontwikkelingsniveau en mate van democratie op de beleidsvariabelen sociale zekerheid, onderwijs en mensenrechten bleken de regionale resultaten aanzienlijk af te wijken van elkaar en van de resultaten voor de gehele populatie van 115 landen. Volgens Letterie en Bertrand impliceert dit dat meer dan tot nu toe dient te worden gepoogd modellen te ontwikkelen die naast gemeenschappelijke variabelen, ook variabelen bevatten die regionaal en cultureel specifiek van aard zijn.

Samenvatting. De meeste hier besproken onderzoeken tot ongeveer 1970 beperkten zich tot de Amerikaanse deelstaten. Zij leidden over het algemeen tot de conclusie dat sociaal-economische factoren bepalend zijn voor het welzijnsbeleid van de staten en dat politieke-systeemfactoren weinig of geen invloed hebben. Er waren echter ook enkele onderzoekers die concludeerden dat politieke factoren eveneens van invloed zijn. In de tweede helft van de jaren '60 begon langzamerhand het landenvergelijkend onderzoek op gang te komen. De resultaten van deze studies ondersteunden aanvankelijk de opvatting dat politieke factoren irrelevant zijn voor het welzijnsbeleid. Deze opvatting werd verder nog ondersteund door argumenten die werden ontleend aan de zogenaamde convergentietheorie van de industriële samenleving. Deze theorie stelt ondermeer dat in de samenlevingen die meer en meer een industriële structuur aannemen een aantal gelijksoortige processen optreden, waardoor deze samenlevingen steeds meer op elkaar gaan lijken. De economische en technologische ontwikkelingen verlopen volgens een specifieke, inherente logica die op de socio-politieke structuren een convergerende werking heeft. Deze werking overtreft de invloed van processen die mogelijk een divergerende werking hebben. Dus naarmate samenlevingen een hoger sociaal-economisch ontwikkelingsniveau bereiken, worden zij meer vergelijkbaar. De verschillen in politieke structuur die dan nog bestaan, zijn als het ware minder relevant voor de functies die het politieke systeem in het totale maatschappelijke systeem kan vervullen. Wilensky (1975) stelt bij voorbeeld: '... the primacy of economic level and its demographic and bureaucratic correlates is support for a convergence hypothesis; economic growth makes countries with contrasting cultural and political traditions more alike in their strategy for constructing the floor below which no one sinks' (p. 27).

Er waren echter in die tijd ook onderzoekers, die niet zo geneigd waren de invloed van politieke factoren op het welzijnsbeleid te ontkennen. Wij noemden al Fenton (1962) en Fry en Winters (1970) die hun onderzoek nog beperkten tot de Amerikaanse deelstaten. Later kwamen daar nog auteurs bij als bij voorbeeld Peters (1972), Castles en McKinlay (1979) en Bertrand (1981) die landenvergelijkend onderzoek deden. Zij waren niet overtuigd van de juistheid van de argumenten van de convergentietheorie. Wellicht was de reden daarvoor dat zij meer oog hadden voor de complexiteit en de gevarieerdheid van het samenleven

in grote nationale eenheden. Deze latere auteurs van de 'politics matters'-opvatting wezen op vele zwakheden in de reeds verrichte onderzoeken. Deze zwakheden waren niet alleen methodisch van aard, ook theoretische begrippen en operationalisaties waren soms weinig beargumenteerd. De auteurs van de 'politics-matters' richting trachtten de studies van hun voorgangers te verbeteren, wat maar ten dele lukte. Vrijwel alle onderzoekers zagen overigens de tekortkomingen van hun eigen werk wel in, wat moge blijken uit de kanttekeningen die zij bij hun conclusies plaatsten. Diverse kritieken op de studies werden gepubliceerd en de discussies liepen soms hoog op (zie onder meer: Noel, 1970; Sullivan 1972; Jackman 1976; Lenski, 1976; Letterie en Felling, 1982). Er werden de laatste jaren enkele studies verricht over welvarende democratieën als zodanig. Deze studies toonden aan dat politieke factoren in dit type samenlevingen het beleid wel degelijk beïnvloeden. Juist in die landen waarvoor de convergentietheorie voorspelde dat de effecten van politieke factoren op het welzijnsbeleid van de overheid gering zouden zijn, bleken deze factoren mede een belangrijke invloed te hebben op het welzijnsbeleid. Historische onderzoeken lijken deze resultaten te ondersteunen. In twee interessante opstellen over de formatie van nationale staten in West-Europa bij voorbeeld toonden Ardant (1975) en Braun (1975) vanuit een verschillende optiek aan dat diverse economische systemen verschillende belasting- en financieringsstelsel en staatsinstellingen produceren, welke op hun beurt ontwikkelingen in de economie weer verschillend beïnvloeden (zie ook: Tilly, 1975 a en b). Het is niet toevallig dat ook in moderne macro-economische theorieën een belangrijke rol wordt toegekend aan het optreden van de staat, c.q. de overheid bij de beïnvloeding en beheersing van ontwikkelingen in de economie, en dus van het sociaal welzijn van burgers. Met name in Westerse economieën is de controle van de staat over de toewijzing van hulpbronnen sinds de Tweede Wereldoorlog aanzienlijk toegenomen.

3. Discussie: tekortkomingen en wensen

Theorie-ontwikkeling. In de hier beschouwde literatuur werden eenvoudige conceptuele modellen onderzocht; een onderzoek betrof doorgaans de effecten van een beperkt aantal (samengestelde) variabelen op een of meer beleidsvariabelen. Luterbacher en Allan (1982) spraken daarover, ons inziens terecht, hun verbazing uit: 'Given that public appropriations are seen as an important link between polity and economy, it is surprising that so far only rather elementary or partial analyses of government spending and its relation to other economic and political factors determining the operation of a modern state have been proposed' (p. 2). Kringloop-effecten werden niet of nauwelijks verondersteld, laat staan onderzocht. Toch zijn daarover een aantal interessante studies verschenen (Kramer, 1971; Tufte, 1975; Frey, 1978; Hibbs, 1977 en 1979). Daarin werd onder meer

gepoogd vast te stellen hoe overheidsbestedingen en economische ontwikkelingen elkaar beïnvloeden met electoraal gedrag als tussenschakel. Eén assumptie daarbij was dat kiezers reageren op het wel of niet in staat zijn van hun leiders (regering, overheid) een goed sociaal-economisch beleid te voeren en bijzonder gevoelig zijn voor de effecten van dit beleid op consumptie, werkeloosheid en inflatie. Een andere was dat regeringen, om zich te vergewissen van voldoende politieke steun, proberen de voor kiezers gevoelige economische condities te beïnvloeden. In feite werd gepoogd te onderzoeken in hoeverre sprake is van zogenaamde politiek-economische conjunctuurgolven, door in de tijd na te gaan hoe het gedrag van kiezers wordt beïnvloed door economische ontwikkelingen en hoe regeringen op hun beurt proberen dit gedrag te beïnvloeden door sociaal-economische maatregelen. Tot op heden werd in deze studies vooral aandacht besteed aan dit soort verschijnselen in de Verenigde Staten; we zullen de resultaten van dit type onderzoek niet bespreken. Het is wenselijk in de toekomst meer aandacht aan kringloopprocessen te besteden.

Er bestaat ook een duidelijke behoefte aan meer algemene allocatiemodellen waarin politieke, militaire, economische en sociale sectoren in samenhang met elkaar worden beschouwd, om de invloeden vanuit deze sectoren op het overheidsbeleid en zijn effecten te kunnen verklaren. Dergelijke modellen dienen het ook mogelijk te maken de effecten van internationale ontwikkelingen te analyseren. In de door ons bestudeerde literatuur werden voornamelijk de effecten van binnenlandse politieke en economische factoren op welzijnsbeleid onderzocht. De mogelijke invloeden van regionale en internationale processen en instituties, zoals politieke spanningen en oorlogen tussen landen, het gedrag van multinationale ondernemingen, het beleid van internationale organisaties, en de gedragingen van internationale geld- en goederenmarkten, werden genegeerd. Dus de impliciete of expliciete, niet erg geloofwaardige assumptie was steeds dat het overheidsbeleid in de onderzochte landen (staten) zich goeddeels op autonome wijze, dat wil zeggen onder invloed van binnenlandse factoren ontwikkelt. Er is dus meer theoretische diepgang nodig. Deze zou ons inziens mede kunnen worden bereikt door meer samenwerking tussen de empirisch georiënteerde onderzoekers op dit terrein en de zogenaamde modelbouwers. De activiteiten van de laatste categorie van onderzoekers zijn er juist voor een belangrijk deel op gericht meer complexe conceptuele modellen te ontwikkelen, te formaliseren en te analyseren met behulp van computersimulaties op basis van deels fictieve en deels empirische gegevens en parameterschattingen. Voorbeelden hiervan zijn de inspanningen van het International Institute for Comparative Social Research te Berlijn, onder leiding van Karl Deutsch en Stuart Bremer (Bremer et al., 1979; Ward en Cusack, 1981; Widmaier, 1982), en van The Graduate Institute of International Studies te Genève, onder leiding van Urs Luterbacher (Luterbacher en Allan, 1982).

Vergelijkbaarheidsproblematiek. Empirische onderzoekers op dit terrein blijken eerder geneigd te zijn de vergelijkbaarheid van aspecten van samenlevingen te veronderstellen dan te onderzoeken. Toch is het noodzakelijk deze vergelijkbaarheid eerst te onderzoeken alvorens men systematische vergelijkingen kan gaan maken, zeker indien, zoals hier het geval is, van te voren reeds vast staat dat de te onderzoeken samenlevingen in cultureel, economisch en politiek opzicht zeer verschillend zijn. Het vertalen van theoretische begrippen in empirisch waarneembare verschijnselen is sowieso geen eenvoudige zaak. In het geval van vergelijkende landenstudies is het echter vooral noodzakelijk er op toe te zien dat indicatoren functioneel equivalent zijn (Przeworski en Teune, 1966; Berry, 1969). Indien samenlevingen worden geconfronteerd met eenzelfde reël probleem als toenemende armoede of politieke gewelddadigheid bij voorbeeld, dan kan niet als vanzelfsprekend worden aangenomen dat nationale overheden zich als enige of voor een belangrijk deel met de oplossing van zulke problemen bezighouden. De functies van de overheid kunnen aanzienlijk verschillen van land tot land (vgl. Nederland en Libanon). Welzijnsvoorzieningen kunnen, maar behoeven niet onder de directe verantwoordelijkheid van de nationale overheid te vallen. Kwalitatieve landenstudies dienen uit te wijzen welke instituties een rol spelen in de reacties van een samenleving op een als belangrijk probleem onderkend verschijnsel. Van dergelijke studies zijn aanwijzingen te verwachten voor het gebruik van verschillende indicatoren van een begrip als welzijnsbeleid voor verschillende (categorieën van) landen. Welzijnsbeleid wordt door mensen gemaakt. Vragen als: wat is armoede? en: wie doet er iets aan of behoort er iets aan te doen?, kunnen van cultuur tot cultuur soms aanzienlijk verschillende antwoorden en gedragingen opleveren. Berry (1969) heeft een methode voorgesteld voor de oplossing van dergelijke, hier slechts aangestipte, vergelijkbaarheidsproblemen. Hoe het ook zij, de oplossing van dit soort problemen vergt ons inziens meer samenwerking dan tot nu toe tussen onderzoekers die op kwantitatieve wijze algemene uitspraken over een groot aantal landen op hun geldigheid bestuderen, en historici en landenspecialisten die in de regel meer oog hebben voor specifieke ontwikkelingen binnen één land.

Gegevens. Het ontbreken van longitudinale gegevens is een ernstige handicap. Onderzoekers dienen zich bij het toetsen van causale hypothesen te vaak te behelpen met dwarsdoorsnede gegevens, en dat is een nogal problematische bezigheid (Moul, 1974). Verder komt het veelvuldig voor dat de met moeite verkregen gegevens niet erg geschikt zijn; men wordt gedwongen te werken met theoretisch twijfelachtige indicatoren van belangrijke begrippen, en met weinig precieze en betrouwbare metingen. Dus nodig zijn tijdreeksen van theoretisch relevant geachte aspecten van sociale, economische en politieke systemen. Er zouden meer middelen dienen te worden geïnvesteerd in het verzamelen van

zulke gegevens, niet alleen door universiteiten en wetenschappelijke organisaties als ZWO, maar gezien het belang van de continuïteit van het verzamelen en de standaardisering van gegevens vooral ook door overheidsinstanties en internationale organisaties als de OECD en de Verenigde Naties.

Geraadpleegde literatuur

- Ardant, G., Financial policy and economic infrastructure of modern states and nations. In C. Tilly (Ed.), *The formation of national states in Western Europe*. Princeton, Princeton University Press, 1975.
- Bertrand, A. F. M., *Politieke democratie en welzijn: Een operationalisering door middel van politieke en sociale indicatoren op het niveau van 115 staten*. Alpen aan den Rijn, Samsom Uitgeverij, 1981.
- Berry, J. W., On cross-cultural comparability. *International Journal of Psychology*, 1969, 4, 119-128.
- Braun, R., Taxation, sociopolitical structure, and state-building: Great Britain and Brandenburg-Prussia. In C. Tilly (Ed.), *The formation of national states in Western Europe*. Princeton, Princeton University Press, 1975.
- Bremer, S. A., Cusack, T. R., Pollins, B. M. & Widmaier, U., *Cumulative efforts in sociopolitical global modeling: Results from a new look at Siper*. Paper IPSA World Congress, Moscow, 1979.
- Broach, G. T., Interparty competition, state welfare policies, and nonlinear regression. *Journal of Politics*, 1973, 35, 737-743.
- Carmines, E. G., The mediating influence of state legislatures on the linkage between interparty competition and welfare policies. *American Political Science Review*, 1974, 68, 1116-1124.
- Castles, F. & McKinlay, R. D., *The importance of politics: An analysis of the public welfare commitment in advanced democratic states*. Paper IPSA World Congress, Moscow, 1979.
- Cnudde, F. C. & McCrone, D. J., Party competition and welfare policies in the American states. *The American Political Science Review*, 1969, 63, 858-866.
- Cromwell, J., The size distribution of income: An international comparison. *The Review of Income and Wealth*, 1977, 23, 291-308.
- Cutright, P., Political structure, economic development, and national social security programs. *The American Journal of Sociology*, 1965, 70, 537-550.
- Dawson, R. E. & Robinson, J. A., Inter-party competition, economic variables and welfare policies in the American States. *The Journal of Politics*, 1963, 25, 265-289.
- Dye, T. R., *Politics, economics, and the public: policy outcomes in the states*. Chicago, Rand McNally & Company, 1966.
- Feierabend, J. K. & Feierabend, R. L., The relationship of systematic frustration, political coercion and political instability: a cross-national analysis. In J. V. Gillespie & B. Nesvold (Eds.), *Macro quantitative analysis*. Beverly Hills, Sage Publications, Inc., 1971.
- Fenton, J. H., *Two-party competition and governmental expenditures*. Paper Annual Meeting of the American Political Science Association, Washington, 1962.
- Fenton, J. H. & Chamberlayne, D. W., The literature dealing with the relationships between political processes, socioeconomic conditions & public policies in the American states: A bibliographical essay. *Polity*, 1969, 1, 388-404.

- Frey, B. S., Politico-economic models and cycles. *Journal of Public Economics*, 1978, 9, 203-220.
- Fry, B. R. & Winters, R. F., The politics of redistribution. *The American Political Science Review*, 1970, 64, 508-522.
- Gray, V., Models of comparative state politics: A comparison of cross-sectional and time series analyses. *The American Journal of Political Science*, 1976, 20, 235-256.
- Hewitt, C., The effect of political democracy and social democracy on equality in industrial societies: A cross-national comparison. *American Sociological Review*, 1977, 42, 450-464.
- Hubbs, D. A., Political parties and macroeconomic policy. *American Political Science Review*, 1977, 71, 1467-1487.
- Hubbs, D. A., The mass public and macroeconomic performance: The dynamics of public opinion toward unemployment and inflation. *American Journal of Political Science*, 1979, 23, 705-731.
- Hofferbert, R. J., The relation between public policy and some structural and environmental variables in the american states. *The American Political Science Review*, 1966, 60, 73-82.
- Jackman, R. W., *Politics and social equality: A comparative analysis*. New York, John Wiley & Sons, 1975.
- Jackman, R. W., Reply to Lenski. *American Sociological Review*, 1976, 41, 752-755.
- Key, V. O., jr., *Southern politics*. New York, Vintage Books, 1949.
- Kohl, J., Trends and problems in postwar public expenditure development in Western Europe and north America. In P. Flora & A. J. Heidenheimer (Eds.), *The development of welfare states in Europe and America*. New Brunswick (U.S.A.), Transaction Books, 1981.
- Kramer, G. H., Short-term fluctuations in U.S. voting behavior 1896-1964. *American Political Science Review*, 1971, 65, 131-143.
- Lenski, G., The need for reader-access to the measures of variables used in quantitative cross-national studies: comment on Jackman. *American Sociological Review*, 1976, 41, 751.
- Lerner, D., The passing of traditional society: Modernizing the Middle East. London, *The Free Press*, 1958.
- Letterie, J. W. & Bertrand, A. F. M., *Social Welfare, its economic and political determinants: A comparison of 115 countries*. Paper presented at IPSA World Congress, Rio de Janeiro, 1982.
- Letterie, J. W. & Felling, A. J. A., *Democratie en Welzijn*. *Sociale Wetenschappen*, 1981, 24, 395-400.
- Lipset, S., Some social requisites of democracy. *The American Political Science Review*, 1959, 53, 69-105.
- Lockard, D., *New England state politics*, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1959.
- Luterbacher, U. & Allan, P., *Modeling politico-economic interactions within and between nations*. Genève, The Graduate Institute of International Studies, 1982.
- Moul, W. B., On getting nothing for something: A note on causal models of political development. *Comparative Political Studies*, 1974, 7, 139-164.
- Noell, J. J., To the editor, *The American Political Science Review*, 1970, 64, 1249-1250.
- Peters, B. G., Economic and political effects on the development of social expenditures in France, Sweden and the United Kingdom. *Midwest Journal of Political Science*, 1972, 16, 225-238.

- Pryor, F. L., *Public expenditures in communist and capitalist nations*. London, George Allen and Unwin LTD, 1968.
- Przeworski, A. & Teune, H., Equivalence in cross-national research. *Political Opinion Quarterly*, 1966, 30, 551-568.
- Rubinson, R. The world-economy and the distribution of income within states: A cross-national study. *American Sociological Review*, 1976, 41, 638-659.
- Sharkansky, I. & Hofferbert, R. J., Dimensions of state politics, economics and public policy. *American Political Science Review*, 1969, 63, 867-879.
- Stack, S., The effect of direct government involvement in the economy on the degree of income inequality: A cross national study. *American Sociological Review*, 1978, 43, 880-888.
- Sullivan, J. L., A note on redistributive politics. *The American Political Science Review*, 1972, 66, 1301-1305.
- Tilly, C. (Ed.), *The formation of national states in Western Europe*. Princeton, Princeton University Press, 1975.
- Tilly, C., Western state-making and theories of political transformation. In C. Tilly (ed.), *The formation of national states in Western Europe*. Princeton, Princeton University Press, 1975a.
- Tilly, C. Reflections on the history of European state-making. In C. Tilly (Ed.), *The formation of national states in Western Europe*. Princeton, Princeton University Press, 1975b.
- Tufte, E., Determinants of the outcome of midterm elections. *The American Political Science Review*, 1975, 69, 812-826.
- Wade, L. L., *The elements of public policy*. Culumbus, Ohio, Charles E. Merril Publishing Company, 1972.
- Ward, M. D. & Cusack, T. R., *A report on the state of the Globus: Modeling the domestic economic and political interface in contemporary nation-states*. Berlin: Internationales Institut für Vergleichende Gesellschaftsforschung, 1981.
- Widmaier, U., *Political performance, political support and political stability: The Globus framework*. Paper IPSA World Congress, Rio de Janeiro, 1982.
- Wilensky, H. L., *The welfare state and equality: structural and ideological roots of public expenditures*. Berkeley, University of California Press, 1975.
- Wright, G. C., Interparty competition and state social welfare policy: When a difference makes a difference. *The Journal of Politics*, 1975, 37, 796-803.